

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Per vestras 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

His enim casibus heres potest uxori dotem repetenti obijcere adulterium & dotem retinere, per Dd. à se allegatos, quos tamen confer cum Boëzio. Idem est, si ignoraverit maritus uxoris adulterium, quòd & hoc casu heredi dotis lucrum competat, *probat text. in l. fin. C. Ad L. Iul. de adult. & qua ibi tradit Salicet.*

6 In adulterio quoque mariti idem retinendum, ut is propter adulterium amittat donationem propter nuptias: hanc tamen adhibita moderatione, ut non aliter eam amittat, & innocenti uxori applicetur, quam si maritus frequenter cum alia muliere agat & bis admonitus non resipiscat, *§. causas autem d. Novell. 117.* Quod discrimen observandum est inter adulterium uxoris & mariti. Atque hæc quoad lucrum dotis & donationis propter nuptias. Cæterum quoad separationem tori, de Jure Canonico sufficit vel in vito simplex fornicatio, ita quòd quoad tori separationem pari passu ambulant maritus & uxor adulterantes.

7 Loquimur autem ubi propter adulterium civiliter agitur. Nam sciendum est, ex adulterio duplex judicium nasci, unum criminale, alterum civile, & partim criminale, *c. Tua §. De procuras.*

Criminale publicum judicium est hoc est publicæ vindictæ causâ exercetur, in eum scilicet finem, ut adulter gladio puniatur, *juxta l. Quamvis 10 C. Ad L. Iul. de adult. & Parag. item lex Julia. de adult. Instit. De publ. jud. adultera verò verberata in Monasterium detrudatur, potestate inte-*

rim marito relicta eam intra biennium repetendi, *Auth. Sed hodie C. d. 1. quæ desumpta est, ex §. si quando Novell. 134. Vt nulli jud. addo c. Gaudemus 19. sup. De convers. conjug.*

Civile judicium privatum est, solumque innocenti conjugum competens propter adulterium alterius conjugum, ut à se invicem separentur, & dos sive donatio propter nuptias innocenti respectivè applicetur, *per h. text. & in d. Parag. quia vero plurimas cum Parag. seqq. Novell. 117. Vt licet matri & avia.*

Et licet criminale judicium à marito intentari possit contra uxorem adulteram, non verò è contra ab uxore contra maritum adulterum, *l. 1 C. Ad L. Iul. de adult. cum quia maritus est caput mulieris, c. Continebatur sup. De despons. impub. cum quia præjudicium impendet marito ex adulterio uxoris propter incertitudinem prolis, l. Inter 6. Parag. 1. in fine D. Ad L. Iul. de adult. quod secus est in adulterio commisso à marito: in civili tamen judicio, sive potius mixto, pares sunt maritus & uxor, prout jam antè dictum est. Quin & illud hic observandum est, quòd etsi ex adulterio duplex judicium nascatur, ut & ex aliis delictis, *l. unica C. Quando civilis actio crimin. præjud. & l. 1. D. De privat. delict. non tamen utrumque posse propter adulterium exerceri, cum utrumque pœnale sit, per text. in l. Quod Senat. cons. 6. D. De injur. ne unum delictum pluribus pœnis coarceatur, contra text. in cap. 4. sup. De jud. & in l. Sane actio 41 in fine D. De pœnis.**

In Cap. Per vestras 7.

SUMMARI A.

1. Facti species.
2. Dotem qui constituunt.
3. Dos constante matrimonio an & quando repeti possit.
4. Ad dotem promissam tantum an agi possit.
5. Dos promissa cur potius marito iradenda sub cautione, quam mulieri.
6. Pro dote conservanda fidejussor peti non potest.
7. Dos, marito ad inopiam vergente, cui consignanda.
8. An dos integra mulieri semper sit restituenda.
9. Causa dotis coram quo iudice tractanda.

10. Ob dotem promissam non solutam uxor ejici à marito potest.

Decisionem hujus Cap. notabilem & quædam censet Panorm. Quare primò facti speciem proponamus. Raynaldus certam quamdam pecuniæ summam promiserat Herennio in dotem, nomine uxoris suæ. Ille ea de re conventus coram delegatis Summi Pontificis, ut dotem exsolveret, duplicem exceptionem objecit. Unam, quòd Herencia uxorem suam rejecerat: alteram, quòd delegati judices essent impetrati, suppressa veritate: quòd ex eo constabat, quod semel à Consulibus civitatis Genualis

Genensis de eadem dote pronuntiatum fuisse in hanc sententiam, ut, quia Herennius ad inopiam vergere videbatur, dos non assignaretur ei, nisi cautionem idoneam præstaret, dotem uxori salvam fore. Quo audito, delegati iudices sic judicauerunt, ut Herennius ita caveret, & uxorem suam reciperet. Sed cum Herennius idonee cavere non posset, consultus Summus Pontifex rescribit hoc textu nostro, ut eam, quam posset, Herennius cautionem præstet, vel saltem alicui mercatori dos committatur, percepturo interim Herennio honesti lucri partem pro sustentandis matrimonii oneribus. Singula expendamus.

2. Illud principio occurrit, quod non solum mulier ex bonis suis dotem constituere possit, sed & pro ea pater, mater, & quivis alius extraneus ex bonis suis, text. est in l. Mulier 73. & l. si mulier 71. cum similib. D. De iure dot. Quod verò pater & mater, & quilibet extraneus, testantur passim jura sub d. tit. C. & D. In quo tamen illud discrimen observandum est, quod patet dotem dans pro filia sua actionem communem sibi & filia suæ pro ea reperenda in casum soluti matrimonii retineat, l. 2. §. 1. & l. seq. D. Solutio matrim. Extraneus verò, hoc est, qui non habet in potestate mulierem, pro qua dotem dat, censetur in dubio dotem donare mulieri, per text. in l. fin. C. de iure dot. ubi idem in donatione propter nuptias statuitur.

3. Deinde hic animadvertendum est, quod licet dos repeti non possit, constante matrimonio, quia subservit oneribus matrimonii per maritum sustentandis, l. Filia 7. C. Solutio matrim. junct. l. Pro oneribus 20. C. de iure dot. tamen si maritus ad inopiam vergat, vel male utatur substantiâ suâ, possit uxor dotem exigere unâ cum donatione propter nuptias, ad sustentationem tam sui quam mariti filiorumque, si quos habet, l. Vbi 29. C. De iure dot. l. Si constante 25. D. Solutio matrim. & §. illud Novell. 97. de aequitat. dot. idque aded, licet maritus absque culpa sua facultatibus suis lapsus sit; et communis habet opinio Juris Civilis Interpretum, teste Panormit. hic num. 12. argum. text. nost. qui simpliciter loquitur.

4. Quibus præmissis, accedendo propius ad textum nostrum, ubi dos nondum tradita est, sed tantummodò promissa, etiam nudo pacto, certum est ad eam agi posse, per h. text. nost. & in l. fin. C. Ad SC. Velleian. l. Si pater 5. cum l. seq. C. De dote promiss. nisi ad inopiam maritus tendat, quo casu

marito petenti dotem exceptio merito objicitur, donec cautio offeratur, per hunc text. Cujus hæc ratio est. Si enim maritus constante matrimonio ad inopiam vergat, dotem datam restituere tenetur, ut antè dictum est: multò magis repelli poterit maritus eam exigens. Cui enim darus actio, eidem & exceptio multo magis competit, l. Invidius §. 1. D. De R. l. & l. 1. §. plane D. De superfic. cum dolo facit, qui petit, quod redditurus est, l. In condemnatione §. fin. D. d. tit. de R. l.

Sed cur non idem obtinet in promissione dotis, quod in dote data? ex d. l. Vbi C. De iure dot. ut scilicet dos promissa mulieri potius assignetur, quam ut marito sub cautione tradatur, vel committatur mercatori? Respondet Innoc. hic num. 2. id evenire, quod mulier hoc text. nostro suspecta erat de minus idonea administratione. Ceterum si idonea sit mulier, putat Panormit. sequens Bartolum, jure ipsi committi posse dotis administrationem: quod etsi minimè eruat ex textu nostro, tamen æquum est admittere, ex d. l. Vbi, ob eandem rationem, l. Non possunt 12. cum l. seq. D. De legib.

Illud observatione dignum est, quod monet idem Panorm. d. num. 13. quod licet mulier pro dote conservanda fidejussorem aut alium intercessorem petere non possit à marito, vel ab alio, ad evitandam perfidie occasionem, quæ hac ratione oriri possit inter maritum & uxorem, cui cum uxor corpus suum commiserit, quare non & dotem? l. 2. C. Ne fidejuss. dot. dentur, & text. hic in vers. Cum ergò: tamen id exaudiendum putat Panorm. nisi maritus ad inopiam vergat; hæc enim specie dotis conservanda causa posse peti fidejussorem probat hic textus noster, quæ insinuis limitatio est ad d. l. 2.

Ex his igitur constat, dotem, siue ea data sit, siue promissa, marito ad inopiam vergente, consignandam esse uxori, ut ex ejus administratione se, maritum suum & liberos alat, dummodò uxor sufficiens sit administrationi; alioquin dotem permittendam esse marito sub cautione, aut mercatori consignandam, juxta ea, quæ antè dicta sunt. Cautionis autem nomine veniunt fidejussio, pignus & simplex promissio, l. 3. C. De verb. sign. & l. Plus cautionis de R. l. Hæc verò consignatio apud mercatorem sequestri loco est, ut & in l. Si cum dote 23. §. si autem D. Solutio matrim. ita tamen, ut ex hac traditione siue consignatione partem lucri honesti percipiat maritus ad onera matrimonii sustentanda.

2 Sed an salva dote? hoc est, ut nihilominus mulieri salva maneat dos integra? Quod existimat Hostien. & Joann Andr. hic, dum volunt mercatorem satisfacere oportere de dote integraliter restituenda Idem vult Mart. Navarr. in *Manuali cap. 17. num. 251. cum seqq.* Contra Pan. hic num. 8. Cui sententia suffragatur hic textus noster, dum non meminit dotis integræ conservandæ & restituendæ, sed tantummodò lucri honesti, quod speratur provenire ex commercio pecuniæ dotalis Et certe res turpis per se esset, ut si forrè mercator lucrum non sentiret, sed tantummodò præter amissas operas & impensas adhuc teneretur ad integram dotis restitutionem, l. *Si non fuerit 29. §. Aristo D. Pro socio.* Unde licitum non est ita pacisci cum mercatore, ut deponens apud eum pecuniam, habeat in singula centum, vel aliam quantitatem, singulis annis decem. Sicut rectè tradit hic Panorm. corrigens quasdam viduas, quæ putant hoc sibi licere, per hunc text. nostr. sed malè, ut jam dictum est.

Neque nos movet auctoritas Hostien. Joann. Andr. & Navarri, quorum hic postremus putat, honestum lucrum dici posse, si quis, exempli gratia, pecuniam conferens sperabat verisimiliter ex centum duodecim lucrinomine; noluit verò

tantum lucrum expectare, contentus quatuor, ita ut fors illi maneret salva: nam idèò conventionem hanc valere vult, quòd redimatur periculum amittendæ fortis, per remissionem majoris lucri, videlicet octo ex duodecim. Verum hæc sententia defendi non potest, ex iis, quæ jam adducta sunt, neque nos sola auctoritas commovere debet, si jure & ratione destituti sunt.

Notandum præterea ex hoc textu, dotis causam, si de ea principaliter agatur, coram laico iudice proponi & agitari posse, per hoc text. in vers. *quia super eadem.* sed coram iudice Ecclesiastico, ubi actor persona est miserabilis, ut hic coram iudicibus delegatis facit l. *un. C. Quando Imp. inter pupill.*

Item notandum est, quòd vir possit domo eijcere uxorem suam, si promissa dos non solvatur, quia cum ex dote teneatur sustinere onera matrimonii, l. *Pro onerib. C. De jure dot. c. Salubriter infr. De usur.* justè recusat maritus hæc onera, donec ipsi dos solvatur. Cæterum ubi nulla dos promissa est, non potest uxorem tamquam indotatam expellere, sed suis sumptibus alere tenetur, cum sibi imputare debeat, quòd indotatam duxerit Panorm. hic & Andr. *Gail. lib. 2. Obj. 93. num. 16.*

In Cap. ultimum.

S U M M A R I A.

1. Donatio simplex inter conjuges prohibita.
2. Confirmatur morte donatoris.
3. Revocatur expressè vel tacitè.
4. In quo distet à legato & fideicommissò.
5. Donatio hæc excedens 500. solidos est insinuanda.
6. Solidus quid valeat.
7. Insinuationi huic renuntiari non potest.
8. Donatio inter conjuges jurata an valeat.
9. Donatio hæc ut morte confirmetur, transitio rei donatae interveniat necesse est.
10. Matrimonio soluto, dos ad mulierem redit & ad virum donatio propter nuptias.

HOc Cap. de duobus agitur, videlicet de donatione inter virum & uxorem, & de dote & donatione propter nuptias, eo casu, quo matrimonium est dissolutum. De priori nihil hætenus actum fuit. De posteriore

verò hic plenius disseretur.

Quòd ad donationem attinet, eam simplicem hic intelligimus, hoc est, quæ solius affectionis & liberalitatis causa fit inter conjuges, non quæ ob causam fit, sicut *sup. eod. ad Rubr.* attigimus. Hanc autem simplicem donationem interdixit esse inter maritum & uxorem, testatur non tantum *l. D. & C. D. don. int. vir & ux.* verum etiam *text. hic in princ.* cujus varias rationes reddunt Ulp. & Paulus Juriscon. scilicet, ne mutuo amore se invicem spolient; ne impediatur studium procreandæ proli; ne concordia pretio conciliari videatur, neve melior in paupertatem incidat, & deterior fiat ditior. Verum hæc rationes non omnes necessariae sunt, sed sola ultima: cæteræ verò sunt impulsivæ sive moventes, ut loquimur; idque ex textu nostro rectè colligunt Gloss. Burr. Præpos. & c. hic, dum disertè inquit *textus: donatio, ex qua alter conjugum locupletis & sit, alter pauperior, firmitatem non habet.* Ergò à contrario sensu firmitatem habet donatio, in qua utrumque